

Sygn. akt III AUa 125/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 września 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Jolanta Hawryszko (spr.)
Sędziowie:	Barbara Białecka Urszula Iwanowska
Protokolant:	St. sekr. sąd. Katarzyna Kaźmierczak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 12 września 2019 r. w S.

sprawy E. D.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział K.

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie z dnia 30 stycznia 2019 r., sygn. akt IV U 21/19

oddala apelację.

Urszula Iwanowska	SSA Jolanta Hawryszko	Barbara Białecka
-------------------	-----------------------	------------------

Sygn. akt III AUa 125/19

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. decyzją z 3.12.2018r. stwierdził, że ubezpieczona E. D. jest obowiązana do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia z tytułu renty socjalnej za luty i lipiec 2017 r., w łącznej kwocie 1.581,35 zł.

W odwołaniu od decyzji ubezpieczona podniosła, że 27.11.2018r. poinformowała organ rentowy o miesięcznych wysokościach przychodu osiągniętego w roku 2017 i przedłożyła pismo pracodawcy o otrzymanym w lipcu 2017 wyrównaniu pensji za czerwiec 2017, w związku z podwyżką wynagrodzenia za pracę od 1.06.2017 r. Nie zgodziła się,

że renta socjalna pobrana za lipiec 2017 r. jest świadczeniem nienależnie pobranym, ponieważ część wynagrodzenia jest należna za czerwiec 2017 r., a jedynie wypłata nastąpiła w lipcu 2017 r.

W odpowiedzi, organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania i zasądzenie zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Podniósł, że prawo do renty socjalnej zawiesza się za miesiąc, w którym zostały osiągnięte przychody w łącznej kwocie wyższej niż 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa ZUS do celów emerytalnych. Ubezpieczona w lipcu 2017 r. uzyskała przychód ze stosunku pracy w kwocie 3.233 zł, zatem przekroczyła kwotę ustalonego dla tego miesiąca dopuszczalnego przychodu w kwocie 3.047,50 zł. Bez wpływu na fakt otrzymania w lipcu 2017 r. przychodu pozostaje okoliczność, że jest on zwiększony z powodu wyrównania wynagrodzenia od 1 czerwca 2017 r. Wypłata, bowiem z tytułu wyrównania nastąpiła w lipcu 2017. Według art. 11 ust. 1 ustawy z 26.07.1991r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, przychodami są otrzymane lub postawione do dyspozycji podatnika pieniądze, wartości pieniężne oraz wartość otrzymanych świadczeń w naturze i innych nieodpłatnych świadczeń. Rozliczenie dodatkowych przychodów uzyskiwanych w czasie pobierania renty socjalnej, następuje w miesiącu uzyskiwania przychodu, a zatem nie istnieje prawna możliwość przyjęcia, że skoro część wynagrodzenia była należna za czerwiec 2017 r., to wypłata takiego wynagrodzenia w lipcu 2017 r. nie powinna być wliczona do miesięcznego przychodu razem z wynagrodzeniem za ten miesiąc.

Sąd Okręgowy w Koszalinie Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 30.01.2019 r. zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił, że E. D. nie pobrała nienależnie świadczenia za lipiec 2017 r. i nie ma obowiązku zwrotu tego świadczenia.

Rozstrzygnięcie zostało oparte na ustaleniach: E. D. od 1.10.2003 r. jest uprawniona do renty socjalnej. Od 1.09.2010 r. jest zatrudniona w Gminnym (...) w B. na stanowisku referenta ds. świadczeń rodzinnych i funduszu alimentacyjnego. W dniu 24.07.2017 r. kierownik (...) w B., na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z 18.03.2009 r. w sprawie wynagradzania pracowników samorządowych, z dniem 1.6.2017 r., przyznał E. D. podwyżkę wynagrodzenia zasadniczego, ustalając wysokość na kwotę 2.800 zł plus dodatek stażowy za wysługę lat w wysokości 6 % wynagrodzenia zasadniczego w kwocie 168 zł (łącznie 2.968 zł). Pracodawca ubezpieczonej 26.11.2018 r. sporządził wykaz przychodów z tytułu zatrudnienia za 2017; wskazał przychód za czerwiec 2017 - 2.252,50 zł i za lipiec 2017 - 3.233 zł. Wykaz, wraz z informacją o podwyższeniu wynagrodzenia zasadniczego, ubezpieczona 28.11.2018 r. przekazała do organu; poinformowała, że w lipcu 2017 otrzymała wyrównanie w związku podwyżką wynagrodzenia zasadniczego. Ubezpieczona 12.10.2017 r. zwróciła nienależnie pobraną rentę socjalną za wrzesień 2017, wyjaśniając że w lutym 2017 otrzymała dodatkowe wynagrodzenie roczne, zatem renta socjalna za ten miesiąc nie przysługuje. Organ rentowy 3.12.2018 r. stwierdził, że ubezpieczona pobrała nienależnie rentę socjalną w okresie 1- 28.02.2017 i od 1-31.07.2017 w kwocie 1.581,35 zł i jest zobowiązana do zwrotu.

Sąd Okręgowy uwzględnił odwołanie na podstawie art. 138 ust.1 i 2 pkt 1 ustawy z 17 grudnia 1998 o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zw. z art. 15 ust.1 i art. 10 ustawy z 27 czerwca 2003 o rencie socjalnej. W sprawie bezspornie E. D. pobrała rentę socjalną za lipiec 2017 w całości, zaś w decyzji przyznającej rentę została pouczone o okolicznościach uzasadniających zawieszenie prawa do świadczenia w związku z osiągnięciem przychodów przekraczających kwoty określone w komunikatach Prezesa ZUS. Prawo do renty socjalnej zawiesza się za miesiąc, w którym zostały osiągnięte przychody w łącznej kwocie wyższej niż 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy ostatnio ogłoszonego przez Prezesa ZUS do celów emerytalnych. Za lipiec 2017 była to kwota 3.047,50 zł. Sąd Okręgowy rozważył, że nie można poprzestać na wykładni językowej art. 10 ust. 6 ustawy o rencie socjalnej i dokonał wykładni systemowej oraz celowościowej. Uwzględnił, że celem renty socjalnej jest udzielanie przez państwo finansowego wsparcia osobom, które z uwagi na powstałe w dzieciństwie schorzenie nie są w stanie samodzielnie zarobkować, gdyż są całkowicie niezdolne do pracy. Wyjaśnił, że ustawa o rencie socjalnej nie zawiera definicji przychodu i, z uwagi więc na konieczność spójnego rozumienia poszczególnych pojęć w zakresie całego prawa ubezpieczeń społecznych, określenie „przychód z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego” powodujący zawieszenie prawa do świadczeń zawarte w art. 10 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej należy rozumieć w sposób określony w ustawie z 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. Ogólna definicja

przychodu zawarta jest w art. 4 pkt 9 ustawy systemowej, który określa go, jako przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu: zatrudnienia w ramach stosunku pracy, pracy nakładczej, służby, wykonywania mandatu posła lub senatora, wykonywania pracy w czasie odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania, pobierania zasiłku dla bezrobotnych, świadczenia integracyjnego i stypendium wypłacanych bezrobotnym oraz stypendium sportowego, a także z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności oraz umowy agencyjnej lub umowy zlecenia, jak również z tytułu współpracy przy tej działalności lub współpracy przy wykonywaniu umowy. Zgodnie z art. 11 ust. 1 ustawy z 26.07.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych przychodami są otrzymane lub postawione do dyspozycji podatnika w roku kalendarzowym pieniądze i wartości pieniężne oraz wartość otrzymanych świadczeń w naturze i innych nieodpłatnych świadczeń. Z definicji pojęcia przychodu podatkowego wynika, że powstaje on w momencie otrzymania lub w momencie postawienia do dyspozycji podatnika (metoda kasowa). Organ rentowy przyjął metodę kasową, lecz Sąd uznał, że nie ma ona zastosowania do spraw z zakresu ubezpieczenia społecznego, z uwagi na ich specyfikę. Rozważył, że dokonane przez ustawodawcę odesłanie do ustawy podatkowej należy potraktować, wyłącznie jako odesłanie na użytek pojęcia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne. Odesłanie w art. 18 ust. 1 ustawy systemowej do pojęcia przychodu na użytek podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne ogranicza się do pojęcia przychodu w znaczeniu rodzajowego oznaczenia składników tego pojęcia stosowanych w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych. Nie ma natomiast podstaw do rozszerzania tego pojęcia na jego dalsze elementy, w tym dotyczące realizacji tego przychodu w znaczeniu art. 11 ust. 1 ustawy, jako faktyczna data wypłaty, czy postawienie do dyspozycji osoby uprawnionej, ale w skali roku. Również brzmienie art. 10 ust. 5 ustawy o rencie socjalnej, w którym wskazano, że prawo do renty socjalnej ulega zawieszeniu w razie osiągnięcia przychodu innego niż wymieniony w ust. 1-4, zaliczonego do źródeł przychodów podlegających opodatkowaniu na zasadach określonych w art. 27 ustawy z 26.07.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, wskazuje że na gruncie ubezpieczeń społecznych zamiarem ustawodawcy było odesłanie do ustawy podatkowej, tylko w zakresie pojęcia przychodu w znaczeniu rodzajowo wyodrębnionych składników, czy źródeł przychodów, a co nie dotyczy już kwestii pochodnej, którą jest odrębna metoda rozliczania: miesięczna, co do przychodów w rozumieniu ustawy o rencie socjalnej i ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych, i roczna w stosunku do podatku. Te odrębne zasady wyliczeń wynikają wprost w odrębnych ustaw, nie ma więc żadnych podstaw do ich utożsamiania.

Sąd Okręgowy podkreślił, że ubezpieczona nie miała wpływu na sposób rozliczenia wynagrodzenia. Pracodawca ubezpieczonej należy, bowiem do samorządowej sfery budżetowej, i planując dochody w oparciu o plany budżetowe, nie zawsze może uwzględnić zmiany wynagrodzeń dla danej grupy pracowników w ciągu roku kalendarzowego. Częstym przypadkiem w sytuacji urzędników państwowych i samorządowych jest przyznawanie podwyżki wynagrodzenia zasadniczego w okresie kilku miesięcy następujących po rozpoczęciu roku kalendarzowego, ale z efektem

od stycznia danego roku. W takiej sytuacji, w miesiącu w którym pracownik otrzymuje pismo o podwyższeniu wynagrodzenia, dochodzi do wypłaty należnego wyrównania wynagrodzenia, oprócz wynagrodzenia zasadniczego za dany miesiąc. Na taki sposób rozliczania pracownik nie ma jednak wpływu. Sąd Okręgowy zatem uznał, że organ rentowy rozliczając rentę socjalną za lipiec 2017 r., powinien był przyjąć przychód w wysokości faktycznie wypracowanej przez ubezpieczoną w poszczególnych miesiącach, i przypisać przychód do tych miesięcy, za które przysługiwał, a nie w których został faktycznie wypłacony. Takie ustalenie powoduje, że ubezpieczona nie przekroczy kwoty przychodu za lipiec 2017. Od 1.06.2017 wysokość wynagrodzenia, po uwzględnieniu podwyżki, wynosiła bowiem 2.968 zł, gdy przychód prowadzący do zawieszenia świadczenia 3.047,50 zł.

Apelację od wyroku złożył organ rentowy, zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego, w szczególności:

1. art. 138 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy emerytalnej i art. 15 ustawy o rencie socjalnej przez uznanie, że ubezpieczona nie ma obowiązku zwrotu organowi rentowemu nienależnie pobranego świadczenia, mimo właściwych obliczeń przychodu,
2. art. 10 ust. 1, 2 oraz ust. 6 ustawy o rencie socjalnej w zw. z art. 11 ust. 1 ustawy z 26.07.1991r. o podatku dochodowym od osób fizycznych przez nieprawidłowe uznanie, że organ rentowy, rozliczając ubezpieczonej rentę socjalną za lipiec

2017 r., powinien przyjąć przychód w wysokości faktycznie wypracowanej, tj. przypisać przychód do tych miesięcy, za które przysługiwał, a nie w których został faktycznie wypłacony.

Skarżący w uzasadnieniu apelacji podniósł, że bez znaczenia jest fakt otrzymania w lipcu 2017 r. przychodu uwzględniającego wyrównanie wynagrodzenia za czerwiec 2017, gdyż zgodnie z art. 11 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych istotne jest tylko to, że wypłata należności nastąpiła w lipcu 2017 r. Rozliczenie przychodów uzyskiwanych w czasie pobierania renty socjalnej następuje w miesiącu uzyskiwania przychodu, a zatem nie istnieje prawna możliwość przyjęcia, że skoro część przychodu była należna za czerwiec 2017, to wypłata tej kwoty w lipcu 2017

nie powinna być wliczona do miesięcznego przychodu za ten miesiąc. Organ wniósł o zmianę wyroku i oddalenie odwołania, oraz orzeczenie o kosztach procesu.

Sąd Apelacyjny rozważył sprawę i uznał, że apelacja jest niezasadna.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń i prawidłowo zinterpretował prawo materialne, co w szczególności dotyczy kwestii przychodu osiągniętego przez ubezpieczoną w lipcu 2017. Stan faktyczny pozostawał zresztą bezsporny, zaś istota sprowadzała się wyłącznie do wykładni prawa materialnego w zakresie sposobu/metody określenia przychodu osiągniętego za dany miesiąc. Sąd Apelacyjny w całości przyjął za własne ustalenia i rozważania prawne Sądu Okręgowego.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, organ rentowy, wbrew judykaturze, wadliwie rozliczył dodatkowy przychód ubezpieczonej za lipiec 2017, uzyskany jednorazowo, w związku z podwyższeniem, z datą wsteczną wynagrodzenia za pracę, tj. od 1.06.2017. Sąd Okręgowy trafnie uznał, że przychód z tytułu umowy o pracę powinien być ustalony za każdy miesiąc z osobna, w ten sposób, że wynagrodzenie za pracę należne za czerwiec winno być uwzględniane do przychodu za czerwiec, a nie doliczane do przychodu uzyskanego za następny miesiąc, nawet gdy faktycznie zostało wypłacone w następnym miesiącu, a nawet w późniejszym okresie, czy też skomasowane za dłuższy okres. Organ rentowy powołując się na metodę kasową, nie dostrzegł, bowiem że nie chodzi o księgowo, czy podatkowe rozliczenie osiągniętego przychodu w skali roku, lecz o bieżące świadczenia ze stosunku pracy, które są uzyskiwane z tytułu świadczenia pracy w danym miesiącu. Gwoli przypomnienia należy przywołać art. 22 §1 k.p., zgodnie z którym przez nawiązanie stosunku pracy pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, a pracodawca - do zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem. Zgodnie z art. 85 §1 k.p. wypłaty wynagrodzenia za pracę dokonuje się co najmniej raz w miesiącu, w stałym i ustalonym z góry terminie. Istotne jest, zatem powiązanie przychodu osiąganego ze stosunku pracy z danym miesiącem świadczenia pracy, względnie z pozostawianiem pracownika w gotowości do świadczenia pracy, a nie z datą faktycznej wypłaty świadczenia. Skoro ubezpieczona, w związku z podwyższeniem wynagrodzenia od czerwca, otrzymała wyrównanie dopiero w lipcu, to oczywiste jest, że nadal chodzi o przychód czerwcowy, należny za świadczenie pracy w czerwcu. Okoliczność, że wpłaty dokonano w lipcu, nie ma znaczenia na gruncie przepisów o rencie socjalnej i określających, czy doszło do przekroczenia granicznej wartości przychodu, i w konsekwencji do zawieszenia wypłaty świadczenia rentowego.

Sąd Apelacyjny rozważając sprawę miał na uwadze, że art. 10 ustawy z 27.06.2003 r. o rencie socjalnej (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1340), w szczególności art. 10 ust. 6 cyt. ustawy, nie dają podstaw do rozliczania przychodów z daty rzeczywistej wypłaty świadczenia ze stosunku pracy. Wykładnia wskazanych przepisów prowadzi do wniosku, że właściwe jest przypisanie przychodu do tych miesięcy, za które rzeczywiście przysługują, a nie do tych, w których zostały faktycznie wypłacone. Przyjęta interpretacja celowościowa, jak trafnie wskazał Sąd Okręgowy, jest zgodna z założeniami systemu ubezpieczeń społecznych, a nadto realizuje zasadę prawdy obiektywnej, którą organ ma obowiązek uwzględnić w prowadzonym postępowaniu administracyjnym, zgodnie z art. 7 k.p.a., w myśl której organy administracji publicznej (...) podejmują wszelkie czynności niezbędne do dokładnego wyjaśnienia stanu faktycznego oraz do załatwienia sprawy, mając na względzie interes społeczny i słuszny interes obywateli.

W przekonaniu Sądu Apelacyjnego, organ rentowy, na potrzeby funkcjonowania systemu ubezpieczeń społecznych, nie powinien dokonywać językowej interpretacji normy prawa stricte podatkowego. W realiach sprawy uczynienie kalki z prawa podatkowego na system ubezpieczeń społecznych niewątpliwie narusza słuszny interes ubezpieczonych, którzy nie mają realnego wpływu na to, by korzystnie ukształtować swoje prawo do świadczenia z ubezpieczenia społecznego. Organ rentowy, wskazując na konieczność prawidłowego rozliczenia przychodu, z jednej strony nie może pominać okoliczności, że przepisy ustawy o rencie socjalnej, jak i przepisy ustawy systemowej nie przesądzają określonej metody obowiązującej przy rozliczaniu przychodów ze świadczenia rentowego i ze stosunku pracy na płaszczyźnie instytucji zawieszenia świadczenia. Organ rentowy nie może, zatem zapominać o obowiązku każdego organu rozstrzygania na korzyść strony wątpliwości interpretacyjnych, nałożonym przez ustawodawcę nowelizacją procedury administracyjnej od 1.06.2017 (Dz.U. z 2017 r. poz. 935, zm.). Zgodnie bowiem z art. 7a §1 k.p.a. jeżeli przedmiotem postępowania administracyjnego jest nałożenie na stronę obowiązku bądź ograniczenie lub odebranie stronie uprawnienia, a w sprawie pozostają wątpliwości co do treści normy prawnej, wątpliwości te są rozstrzygane na korzyść strony, chyba że sprzeciwiają się temu sporne interesy stron albo interesy osób trzecich, na które wynik postępowania ma bezpośredni wpływ.

Sąd Apelacyjny podkreśla, że renta socjalna jest świadczeniem realizowanym comiesięcznie. Skoro więc przepisy uzależniają wstrzymanie wypłaty świadczenia od osiągnięcia w poszczególnych miesiącach dochodu wyższego, niż kwota ustalona przez ustawodawcę, to przyjęcie argumentacji organu rentowego pozbawiłoby ubezpieczonej jakiegokolwiek wpływu na okoliczności determinujące prawo lub wysokość świadczenia w danym miesiącu. Zasadniczym elementem wykładni przepisów, nie jest przecież doprowadzenie do rezultatu w postaci zawieszenia świadczeniobiorcom rent. Organ rentowy nie może przyjmować takiej wykładni przepisów, która prowadziłaby do pokrzywdzenia ubezpieczonego, gdy może przyjąć wykładnię dla niego korzystną. W realiach rynku pracy ubezpieczona nie ma, bowiem żadnego wpływu na termin wypłaty wynagrodzenia. Ma natomiast wpływ na ustalenie w danym miesiącu wysokości ustalonego wynagrodzenia za umówiony rodzaj pracy. Nie dotyczy to jednak przypadku, gdy pracodawca, w ramach posiadanych środków budżetowych, zdecyduje się zmienić warunki płacy przez podwyższenie wynagrodzenia z datą wsteczną, a co prowadzi do wypłaty nie tylko bieżącego wynagrodzenia, ale też wyrównania różnicy powstałej między wynagrodzeniem dotychczasowym a podwyższonym za miesiąc, czy miesiące wcześniejsze. Jaskrawym przykładem nieracjonalności przyjętego przez organ rentowy sposobu rozliczania należności za pracę, oczywiście sprzecznym z interesem ubezpieczonych, jest sytuacja gdy w danym miesiącu zatrudniona otrzymuje faktyczną wypłatę za dwa lub trzy przepracowane miesiące. W takim stanie faktycznym zaliczenie przychodu, jako należnego wyłącznie za jeden miesiąc, rażąco narusza interes ubezpieczonej. Sąd Apelacyjny w całości podziela więc wykładnię prawa dokonaną przez Sąd Okręgowy na tle art. 10 ustawy o rencie socjalnej.

Na zakończenie należy wskazać, że prezentowane stanowisko prawne Sądu Apelacyjnego nie jest odosobnione, na co wskazywał Sąd Okręgowy. Z powyższych względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację.

Barbara Białecka SSA Jolanta Hawryszko Urszula Iwanowska